

COLECȚIA „SAVA HENȚIA“ A MUZEULUI MIXT SEBEȘ

Gheorghe CIUL

Colectivul științific al Muzeului mixt Sebeș a avut permanent în atenție — pe lângă studierea problemelor de istorie și arheologie — și preocuparea creării unei colecții de artă cuprinzând lucrări ale pictorului Sava Henția (1848—1904). Aproximativ satului Sebeșel — localitatea în care s-a născut pictorul și în care a creat o parte din opera sa — de orașul Sebeș, ca și faptul că Sava Henția este unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai picturii românești din secolul al XIX-lea, au fost factorii principali care au determinat colectivul muzeului să se preocupe în mod deosebit de studierea vieții și creației remarcabilului artist. La aceasta s-a alăturat și dorința de a vedea adunate într-o colecție organizată științific numeroasele lucrări ale pictorului, răspândite în satele de pe valea Sebeșului și în întreaga țară.

În vederea realizării acestui deziderat, de-a lungul anilor au fost achiziționate o serie de tablouri precum și numeroase documente, în mare parte inedite, referitoare la viața și opera pictorului. Astăzi, colecția „Sava Henția”, aflată în patrimoniul Muzeului din Sebeș, pe care o prezentăm în cele ce urmează, cuprinde 25 de lucrări (din care 20 sînt uleiuri pe pînză, 3 acuarele, 1 ulei pe carton și 1 ulei pe lemn) cu o tematică variată, aparținînd unor etape diferite din creația artistului.

Cea mai mare parte a lucrărilor prezente în această colecție sînt portrete, acestea ocupînd de altfel un loc dominant în întreaga operă a pictorului. În limbajul cifrelor, afirmația de mai sus se traduce prin aceea că din cele 238 de tablouri ale pictorului, depistate anul trecut în muzeele din țara noastră și în diferite colecții particulare (Muzeul din Sebeș dispune de fișe analitice, inclusiv fotografiile, pentru toate aceste tablouri, operația continuînd), 132 de tablouri sînt portrete, la care se adaugă compozițiile care implică, aproape în exclusivitate, figura omului.

Dintre lucrările în care apare pregnant talentul de portretist al lui Sava Henția, sînt expuse în sălile muzeului tablourile intitulate: *Odalisca*, *Dăscălița*, *Mătușa*, *Muvibunda*, *Ecaterina* și *Ion Tîpeiu*, *Husarul*, *Săcuianca*, *Doctorul oculist*, *Inginerul Ion Potoșki*, *Femeie bolnavă*, *Portret de femeie*, *V. Cioflec*, *Portret de bătrîn* (toate ulei pe pînză), ce se remarcă printr-o desăvîrșită armonie între conținutul de idei și mijloacele de expresie. Elementele componente ale acestor tablouri, de la expresia feței, atitudinea și îmbrăcămintea personajelor și pînă la ultimul detaliu compozițional, alcătuiesc un limbaj limpede, care ne ajută să descifrăm psihologia personajelor.

Un moment important din viața și creația pictorului Sava Henția l-a constituit participarea sa la războiul pentru cucerirea independenței de stat a României, din anul 1877. Henția face astfel parte, alături de N. Grigorescu, C. D. Mirea și Carol Popp de Szathmari, din echipa de pictori care a însoțit armatele române pe frontul din Bulgaria. Acest fapt a contribuit, pe de o parte, la adîncirea viziunii realiste a pictorului, iar pe de altă parte, la îmbogățirea repertoriului tematic al creației sale.

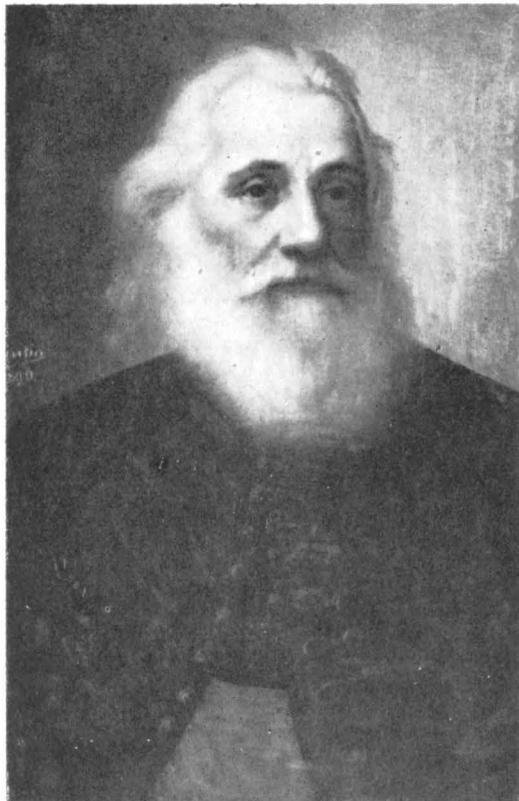
Printre numeroasele sale tablouri avînd ca temă Războiul de independență, pictate fie în timpul războiului, fie ulterior, după schițe executate în timpul campaniei, se numără și compoziția intitulată *Baterie de artilerie la Calafat* (ulei pe pînză) expusă de asemenea în Muzeul din Sebeș. Alături de scenele de luptă, Sava Henția a imortalizat pe pînză, într-o măsură mult mai mare, aspecte variate ale vieții de front și mai ales din spatele frontului. Multe din tablourile sale redau viața plină de mizerie a țaranului bulgar, ruine care întruchipau grăitor pustiirile războiului, scene de un colorit exotic din orașele vizitate. Astfel, la Nicopole, în 1877, pictează un *Turc fumînd din narghilea* (ulei pe carton), prezent și el în colecția Muzeului din Sebeș.

Reîntors de pe front, Sava Henția își îndreaptă atenția și mai mult asupra oamenilor din popor, asupra mediului natural și social în care se desfășoară viața lor săracă și simplă (pictura istorică rămînînd în continuare o preocupare permanentă a pictorului, pînă la sfîrșitul vieții). Din această perioadă de creație (după Războiul de independență), în posesia Muzeului din Sebeș se găsesc patru portrete de țărani (ulei pe pînză). Personajele sînt îmbrăcate în frumoasele costume populare din valea Sebeșului — unde pictorul își petrecea vacanțele și unde a lăsat o importantă operă portretistică. Interesul lui Sava Henția pentru viața satului se vădește și în tabloul *Tîrg din Ardeal* (ulei pe pînză), scenă plină de culoare și viață.

O altă categorie de tablouri care atrag atenția iubitorilor de artă sînt și cele cîteva naturi moarte (acuarele): *Natură moartă cu vînat*, *Natură moartă cu o floare*, *Natură moartă cu portocale*.

Colecția de pictură „Sava Henția” a Muzeului din Sebeș, deși nu cuprinde decît o parte din cele mai valoroase opere ale pictorului, oferă vizitatorului nu numai un prilej de desfătare artistică, ci și posibilitatea de a lua contact cu creația unuia dintre cei mai mari pictori români ai secolului al XIX-lea, pictor care alături de Th. Aman, N. Grigorescu și I. Andreescu a contribuit la afirmarea realismului în pictura românească.

Sava Henția, *Ion Tîpeiu* (ulei, 1896).

Sava Henția (fotografie inedită din 7 mai 1869).

